

Kvalitetsnormer for kulturskolene

Innledning

På MFOs representantskap i juni 7. juni 2012 meldte MFO Oslo, Akershus, Østfold en sak der de ba forbundsstyret å lage en strategi for hvordan man kan øke kvaliteten på undervisningen i kulturskolen, som igjen vil forbedre forholdene for de ansatte. Forslaget ble oversendt forbundsstyret for videre behandling.

På forbundsstyrets møte 21. og 22. november 2012 ble følgende vedtatt:

«Arbeidsutvalget bes om å oppnevne en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til kvalitetsnormer for kulturskolene, og legge dette fram for behandling i forbundsstyrets møte i juni 2013. Det framlagte forslaget til strategi for økt kvalitet i kulturskolen tas med som grunnlag for gruppens arbeid.»

Arbeidsutvalget oppnevnte i sitt møte den 11. desember en arbeidsgruppe med Hans Ole Rian (leder), Elin Primberg Skogdal, Thorstein Holgersen, Reidun Gran og Kim Stian Gjerdingen Bakke. Fra administrasjonen har Trude Nordeng Rougnø deltatt.

Arbeidsgruppen har hatt følgende møter:

- 22. januar 2013, i Oslo
- 4. mars 2013, i Trondheim
- 19. november 2013, i Oslo
- 8. mai 2014, i Oslo

Underveis i arbeidet ble vi kjent med at Norsk kulturskoleråd var i startfasen med å etablere en ny Rammeplan for kulturskolene. Litt senere nedsatte Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet i samarbeid en «Ekspertgruppe for kunst og kultur i skolen», for å vurdere det samlede kunst- og kulturtilbudet i skolen, og for å se på hvordan de ulike tilbudene kan virke best mulig sammen. Arbeidsgruppen vurderte det da slik at det var fornuftig å utsette fremleggningen for forbundsstyret, slik at arbeidsgruppen kunne knytte kontakt med og samarbeide med disse to gruppene.

Samfunnsmandatet

Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4) fra det såkalte Engerutvalget peker på at det i utredningsarbeidet og politikkdokumenter om musikk- og kulturskoler som har blitt fremlagt siden 1980-tallet avtegner seg et politisk bestemt samfunnsoppdrag for kulturskolene. Dette kan sammenfattes i fire punkter:

- **Dannelsesmål** hvor kulturskolen skal bidra til utvikling av skapende evner og identitet hos elever.
- **Breddemål** hvor kulturskolen skal bidra til at alle barn skal få oppfylt sin rett til deltakelse i kunstnerisk virksomhet, iht. FNs barnekonvensjon artikkel 31.
- **Talentmål** hvor kulturskolen skal bidra til at barn med særlige begavelser skal få mulighet til å utvikle sine kunstneriske talenter.
- **Ressursentermål** hvor kulturskolen skal fungere som et kulturfaglig ressurscenter i det lokale skole- og kulturlivet.

MFOs utdanningspolitiske plattform er MFOs overordnede styringsdokument i forhold til en helhetlig utdanningspolitikk. Dokumentet sier blant annet:

- MFOs overordnede mål er at vi skal ha en helhetlig musikk- og kunstutdanning med høy faglig standard og stor bredde.
- MFO vil ha et utdanningssystem som sikrer at hvert enkelt menneske får realisert sine evner og anlegg, der alle gis samme muligheter til utdanning og læring, uavhengig av bakgrunn og forut-setninger. Utdanning skal være et offentlig ansvar, under demokratisk kontroll og tilgjengelig for alle.
- MFO arbeider for at alle skal få reelle og likeverdige tilbud om barnehage, grunnskole, kulturskole, videregående opplæring og høyere utdanning.
- MFO vil arbeide for å utvikle kulturskolene som gode lokale ressurs- og kompetansesentre, og vil fortsatt arbeide for å forbedre kulturskolenes tilbud, herunder økt kapasitet, kvalitetssikring av undervisningen, større kunstnerisk bredde, økt tidsressurs for elevene og maksimumsgrenser for egenbetalingen.

Nasjonale og lokale føringer

Lovforankringen til kulturskolene finner vi i Opplæringsloven § 13-6: «*Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.*» Denne loven gir få føringer og sier ingen ting om hva som er kvalitet i kulturskolen.

Det finnes i dag ingen bindende læreplan eller forskrift for kulturskolene. Norsk kulturskoleråds rammeplan «På vei til mangfold» fra 2003 er kun veiledende, og vil bli erstattet av en ny rammeplan. Samfunnsdelen av denne planen er på høring våren 2014 og skal legges frem for Landsmøtet i Norsk kulturskoleråd høsten 2014.

Vi støtter Norsk kulturskoleråds arbeid med ny rammeplan. Men for at denne skal få en virkelig verdi må den støttes av en forskrift. Vi mener at kulturskolen bør få en forskrift som er hjemlet i Opplæringsloven. Denne forskriften bør si noe om hva som forventes av en kulturskole hva gjelder organisering, tid til undervisning, tid til ledelse, fagtilbud, kvalitet, lokalt planarbeid, kompetanse, elevkontigent mv.

Flere kulturskoler har i dag utarbeidet lokale visjoner, pedagogiske plattformer, læreplaner, fagplaner og andre type planer. Vi mener at alle kulturskoler skal utarbeide dette, for å ivareta faglige mål i undervisningen.

Mange kommuner har også i Kommunestyret vedtatt utviklingsplaner og virksomhetsplaner for sine kulturskoler. Vi mener at alle kommuner skal ha dette for å sikre en ønsket utvikling av kulturskolene tilpasset lokale behov og forhold.

Engerutvalget problematiserte plasseringen av ansvaret for kulturskolene i den statlige forvaltningen. I dag er det Kunnskapsdepartementet som har ansvaret for kulturskolene. Vi mener at det bør være slik også i fremtiden da vi anser at kulturskolene er en opplæringsinstitusjon. Men vi ønsker økt oppmerksomhet og fokus på kulturskolene fra både Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet.

Vi mener det bør initieres mer forskning i, rundt og om kulturskolene. Her bør Norsk kulturskoleråd ha en sentral rolle som oppdragsbestiller sammen med Departementet og

utdanningsinstitusjonene. Vi mener det bør etableres samarbeid mellom kulturskolene og etablerte forskningsmiljøer for å initiere forskning i kulturskolene. MFO mener det vil være et godt virkemiddel å avsette midler og tid lokalt til FOU-arbeid.

Vi mener det bør utarbeides en egen Stortingsmelding om kulturskolene. Dette for å løfte det nasjonale fokuset og det statlige engasjementet for kulturskolene.

Kompetanse og utvikling

Læreren er den viktigste ressursen for elevenes læring og det må stilles krav til relevant kunstfaglig og pedagogisk kompetanse hos lærere som arbeider i kulturskolen. Likeledes mener vi det bør stilles krav til relevant kunstfaglig og pedagogisk kompetanse hos kulturskolerektorene i tillegg til relevant kompetanse innen ledelse, administrasjon og økonomi. Kompetansen (real- og formalkompetansen) til de ansatte i kulturskolen bør være bredt sammensatt for å møte de lokale behovene og forholdene samt for å gi gode muligheter for tverrfaglig arbeid.

Vi mener det må finnes systemer for etter- og videreutdanning av lærere og ledere, gjennom kurs, studiereiser og formelle utdanningsprogrammer, f.eks. innenfor:

- Didaktikk og metode
 - Gruppeundervisning, klasseledelse, ensembleledelse
 - Talentarbeid
 - Integrering av teori- og støttefag i fagundervisningen
 - Improvisasjon
 - Tilrettelagt opplæring
 - Vurdering
- Produksjon
- Fagplanarbeid
- Digital kompetanse

Vi mener også at det må finnes systemer lokalt for utveksling av erfaringer og kompetanse mellom lærerne, i form av f.eks. kollegabasert veiledning. Det må også finnes systemer for å formidle og nyttiggjøre tilgjengelig forskning.

Vi mener utdanningsinstitusjonene må ha en kontinuerlig dialog med kulturskolene gjennom Norsk kulturskoleråd om utforming av utdanninger som kvalifiserer til arbeid i kulturskolen. Dette for å sikre at utdanningsinstitusjonene leverer lærere med høy og relevant kunstfaglig og pedagogisk kompetanse.

Fysiske rammebetingelser

Vi mener at tilrettelagte undervisningslokaler som tar hensyn til fagdisiplinens egenart og behov, med tilgang på nødvendig utstyr, instrumenter og materiell er svært viktig. Dette siden dårlige og manglende tilrettelagte fysiske arbeidsforhold vil påvirke læring negativt og i verste fall kan være helseskadelig.

Vi mener at lærerne må ha arbeidsplasser hvor det er mulig å utføre for- og etterarbeid, egenøving og egenutvikling i sin disiplin samt oppbevaring av utstyr og materiell. I tillegg må det være tilrettelagt for samhandling mellom lærere og mellom ledelse/administrasjon

og lærere. Lærere og administrasjon må ha tilgang på nødvendig IKT-utstyr og -infrastruktur.

Vi mener at det også må finnes tilrettelagte arenaer for formidling som konsertsaler, dansesaler, teaterscener, utstillingslokaler m.m., i eller lett tilgjengelig ved kulturskolen.

Vi mener det bør finnes tilrettelagte arenaer for elever, til egenøving, gruppeøving og sosial samhandling.

Samhandling, faglig refleksjon og demokrati

MFO mener at det må finnes tid til kunstfaglig og -pedagogisk planlegging, utvikling, utveksling, refleksjon og diskusjon for hver enkelt lærer, mellom lærere og mellom lærere og ledelse/administrasjon. Denne tiden må skjermes og synliggjøres i lærerens arbeidsplan.

MFO mener det må foregå et kontinuerlig samarbeid mellom lærere innenfor kulturskolens fagmiljøer og på tvers av disse. I de tilfellene kulturskolens størrelse gjør det vanskelig å ha fagmiljøer innen enkeltdisipliner bør det samarbeides med andre kulturskoler slik at hver enkelt lærer kan ha et faglig miljø for diskusjon, refleksjon og utveksling av kunnskap og erfaringer. Gjerne organisert gjennom Norsk kulturskoleråds regionale rådgivere.

MFO mener at det må foregå en kontinuerlig dialog mellom leder og lærer som muliggjør veiledning og tilbakemeldinger på arbeidet, med medarbeidersamtale som et viktig verktøy.

MFO mener det bør være en aktiv og kontinuerlig dialog mellom ledelse, tillitsvalgt og verneombud.

MFO mener kulturskolene må ha fora og strukturer for en demokratisk påvirkning på kulturskolens drift som elevråd, FAU, driftsstyre, samarbeidsutvalg e.l.

MFO mener det er viktig at kulturskolen som et kulturfaglig ressurscenter har en tett og kontinuerlig dialog med lokalsamfunnet, det frivillige og profesjonelle kulturlivet samt andre kommunale virksomheter som skole, barnehage, barnevern, helse, pleie og omsorg m.fl.

Tid til undervisning

Tilstrekkelig undervisningstid for hver enkelt elev er en av de viktigste faktorene for god læring i kulturskolen. I dag varierer undervisningstiden hver enkelt elev får fra skole til skole. Noen få kulturskoler har egne talentprogrammer der tidsressursen er tilfredsstillende. MFOs medlemsundersøkelse høsten 2011 viser at 88,1 prosent av lærerne hadde en tidsressurs knyttet til hver enkelt elev på mindre enn 25 minutter i uka. Undersøkelsen viste også at 10,2 prosent hadde en tidsressurs knyttet til hver enkelt elev på mindre enn 17 minutter i uka. MFO mener lærernes tid med hver enkelt elev må økes og ta utgangspunkt i både fagets egenart og elevens nivå.

MFO mener at alle elever må få undervisning i minst 30 minutter ved et oppmøte i kulturskolen til individuell undervisning og i minst 45 minutter ved undervisning i små

grupper på 2-4 elever. For større grupper mener vi undervisningen må vare i minst 60 minutter. MFO mener det bør forskriftsfestes nasjonale standarder for undervisningstid.

MFO mener at gruppeundervisning skal være pedagogisk begrunnet, og ikke begrunnet utfra økonomiske motiver.

Tid til ledelse

Tid til ledelse er svært viktig for å sikre en god utvikling av kulturskolene. Mange rektorer opplever at all tid går med til administrasjon og at det blir lite eller ingen tid til å lede det faglige, pedagogiske og strategiske arbeidet i kulturskolen. MFO mener at kulturskolene må sikres tilstrekkelig tid til faglige og pedagogiske ledelse.

Elev- og undervisningsstruktur

MFO mener kulturskolen må ha en sammensetning av skolens elevgruppe som åpner for tverrfaglige samarbeid og faglig helhet. En kulturskole bør ha undervisning i minst tre ulike kunstformer.

Videre mener MFO at kulturskolen må ha en sammensetning av enkeltundervisning og gruppeundervisning som tar pedagogiske hensyn, tar hensyn til fagets egenart og tar hensyn til behov for støttefag/samspill samt til elevenes sosiale læringsmiljø. Samtidig mener MFO at antallet elever pr. lærer ikke må være så stort at belastningen for læreren blir urimelig og kvaliteten på undervisningen forringes.

MFO mener det lokalt må avtales nedsatt undervisningsplikt for særlig belastende undervisning og ved undervisning i store grupper, eksempelvis i dans, korpsdireksjon, teater og visuelle kunstfag.

MFO mener at undervisningsstrukturen også må gi rom for spontanitet, og at fleksibilitet i organiseringen av undervisningen bidrar til ekstra entusiasme, kreativitet og inspirasjon. Eksempelvis i form av tverrfaglige prosjekter knyttet til konserter, utstillinger eller forestillinger.

Vi mener kulturskolen bør organisere undervisningen i en tredelt modell:

1. **Introundervisning** med bred faglig vinkling. Opplevelsesorientert, men med kunstnerisk og pedagogisk progresjon.
2. **Kjerneundervisning** som gir opplæring i kunstfag tilpasset elevenes interesser og nivå.
3. **Fordypningsprogram** som gir utvidet, fordypende opplæring i det enkelte kunstfag med tilhørende støttefag.

MFO mener at kulturskolene må konkretisere disse trinnene slik at det i hver enkelt kulturskole blir gitt mulighet for et opplæringsløp i flere trinn. Se matrise for innholdet i de ulike trinnene.

	Introundervisning	Kjerneundervisning	Fordypningsprogram
Struktur	Bred faglig vinkling Opplevelsesorientert, men med kunstnerisk og pedagogisk progresjon. Ukentlig undervisning. Gruppeundervisning i henhold til fagets egenart og elevenes forutsetninger.	Gi opplæring i kunstfag tilpasset elevenes interesser og nivå. 1 eller flere ukentlige fremmøter i individuell- og/eller gruppeundervisning.	Gi utvidet, fordypende opplæring i det enkelte kunstfag med tilhørende støttefag. (Små grupper eller enkeltundervisning i hoveddisiplin, klasser i støttedisipliner.)
Prosess	Inspirere til egenaktivitet utenfor timene. Synliggjøre kulturskoletilbudet i form av konserter, utstillinger, forestillinger i skolehverdagen og i lokalsamfunnet.	Krav til systematisk egeninnsats. Tett oppfølging av den enkelte elev, blant annet gjennom fagplaner og utviklingsamtaler med elev og foresatte. La eleven møte publikum på gode formidlingsarenaer.	Meget høye krav til egeninnsats og deltakelse på ulike formidlingsarenaer. Meget tett oppfølging av den enkelte elev, med elev/foresatte-samtaler, utviklingsplaner og karriereveiledning. Ha kontakt med det profesjonelle kunst- og kulturlivet.
Resultat	Gi elevene økt kunnskap om og erfaring med kulturuttrykk, og å motivere for videre kulturskoleopplæring.	Kvalifisere til og gi avgjørende bidrag til fritidskulturlivet. Gi eleven muligheter og ferdigheter til egen utvikling, og å kvalifisere til videre fordypning i et talenttilbud.	Kvalifisere til senere høyskolestudier innenfor kunstfagfeltet, slik at de kan arbeide profesjonelt med utøvende og/eller skapende kunst.

Innhold i undervisningen

MFO mener undervisningen bør gjennomføres med innhold og undervisningsformer som sikrer elevene en metodisk og målrettet progresjon. I tillegg til ferdighetstrening og grunnleggende fagkunnskap må det jobbes med teori, improvisasjon og samspill/samarbeid. Innholdet må være variert og allsidig og gi elevene grunnlag for å ta egne valg om sjanger og retning.

MFO mener det bør legges stor vekt på formidling i kulturskolen, gjennom konserter, forestillinger og utstillinger. Kulturskolen bør ha et bredt utvalg av arenaer for elevene som muliggjør for alle elever på alle nivåer å opptre for et publikum.

MFO mener at kulturskolen må jobbe aktivt med formidling av sin virksomhet mot lokalsamfunnet for å sikre at kulturskolens aktiviteter er godt kjent og når ut til alle lag av befolkningen.

MFO mener undervisningen bør ta utgangspunkt i idéen om «det hele mennesket», kunstens egenart og menneskets muligheter for eksistensielle erfaringer gjennom møter med kunsten.

Vurdering og oppfølging

MFO mener det må være en systematisk oppfølging av elevenes læring gjennom utviklings-samtaler og en kontinuerlig dialog med hjemmet. Det bør utarbeides undervisningsplaner med mål for hver enkelt elev som muliggjør en vurdering av elevens progresjon.

MFO mener kulturskolene bør bruke medarbeiderundersøkelser og brukerundersøkelser aktivt for å fange opp positive og negative trekk ved kulturskolens virksomhet.

Tilgjengelighet, informasjon og statistikk

MFO mener at kulturskolen må ha en kapasitet på tilgjengelige elevplasser som gjenspeiler lokale behov. Eventuelle ventelister bør være korte slik at elever sikres en plass raskt etter at eleven fatter interesse for å være elev ved kulturskolen.

MFO mener kulturskolen må drive et tydelig informasjonsarbeid som gir flest mulig en mulighet til å orientere seg om kulturskolens tilbud og innhold, og som tar sikte på å rekruttere fra hele lokalsamfunnet.

MFO mener at kulturskolen må være inkluderende slik at alle får delta i undervisningen, uavhengig av sosial status, etnisitet eller funksjonsnedsettelse.

MFO mener dagens statistikk på kulturskolefeltet må bedres. GSI-rapporteringen er i dag upresis, noe som gir seg utslag i ulik praksis i rapporteringen fra skole til skole. Vi mener at GSI-rapporteringen må få en fullstendig gjennomgang for å sikre god og presis statistikk om kulturskolene.

Økonomi

For at kulturskolene skal kunne gi et godt og forsvarlig pedagogisk undervisningstilbud må de økonomiske rammene være tilstrekkelige til å dekke løpende innkjøp av nødvendig materiell, instrumenter og utstyr. I tillegg må det finnes midler til faglig utvikling og gode forestillinger. MFO mener at kulturskolene må ha økonomiske rammer som gir en forutsigbar drift og som gir mulighet til et høyt faglig og pedagogisk nivå.